

LA INFLUÈNCIA DE PLATÓ I EL PLATONISME EN C.S. LEWIS

Francesc Badrines

Resum: *Plató, sense ésser la marca definitiva als textos de C. S. Lewis, és una ombra de presència constant. En aquest article veurem quina és la magnitud real del d'Atenes dins l'obra de Lewis segons una divisió en quatre punts:*

- *Els elements platònics estrictament narratius dins l'obra de Lewis.*
- *L'ús que Lewis féu de la quarta dimensió geomètrica.*
- *El valor de la memòria i la reminiscència platòniques per al britànic.*
- *El pes en Lewis de les virtuts cardinals cristianes, de reconeguda inspiració platònica.*

Paraules clau: C. S. Lewis, Plató, Aristòtil, Platonisme, Virtuts Cardinals.

Abstract: *Plato, not being the definitive mark in C. S. Lewis' texts, is a shadow of constant presence. In this article we shall see what is the real magnitude of the Athenian in the work of Lewis according to a division in four points:*

- *The strictly narrative Platonic elements in Lewis' work.*
- *Lewis' usage of the fourth geometrical dimension.*
- *The value of the Platonic memory and reminiscence for the British author.*
- *The weight on Lewis of the Christian cardinal virtues, of recognised Platonic inspiration.*

Key Words: *C. S. Lewis, Plato, Aristotle, Platonism, Cardinal Virtues.*

I. Elements estrictament narratius

Tot i que no tan consistentment com Plató, C.S. Lewis també escullí el diàleg escrit com a forma comunicativa per difondre idees, ja fos mitjançant

un diàleg entre dos dimonis o entre dos humans que han viatjat a Mart o Venus. Els moments en què parla el narrador omniscient acostumen a ésser merament descriptius («ell digué», «aleshores exclamà», etc.), de manera que el pes de la narració recau en el que expressen literalment els personatges. Tanmateix, això no treu que el platonisme de Lewis respongui a elements més aviat esteticistes que no pas de fons doctrinal, atès que no creia ni en la transmigració de les ànimes ni en la preexistència d'una ànima que veiés les idees pures abans d'encarnar-se.

Lewis era un il·lusionista, i com a tal es constituí en narrador de la «Trilogia Còsmica», mirant de rifar-se del lector tot fingint que ell sabia personalment que els fets narrats eren reals. En aquest sentit, ens recorda a Lovecraft i els seus llibres, suposadament reals, que tractaven dels cultes a Cthulhu. I és més: Lewis diu, al prefaci de *The Screwtape Letters*, que no té intenció d'explicar al lector com han arribat les cartes del dimoni Fotredor a les seves mans. Parla com si fossin reals i no les hagués escrit ell.

Un exemple clar d'aquesta confusió conscient i expressa entre ficció i realitat el trobem al final de *Out of the Silent Planet*, on Lewis introdueix un epíleg que fa ballar el cap del lector:

«En aquest punt, si em guiés per consideracions purament literàries, la meva història finiria, però és el moment de desfer-se de la màscara i posar el lector al corrent de la intenció real i pràctica per la qual s'ha escrit aquest llibre. Al mateix temps, es sabrà com fou possible escriure'l.

El Dr. Ransom (i a tals altures esdevindrà obvi que aquest no és el seu nom real) abandonà aviat la idea del seu diccionari malacandrià i, de fet, qualsevol idea de comunicar la seva història al món.

Aquí és on jo entro a la història. Coneixia superficialment el Dr. Ransom de feia uns anys i manteníem correspondència al voltant d'assumptes literaris i filològics, tot i que rarament ens vèiem. Era, consegüentment, quelcom prou usual que li escrivís una carta fa uns mesos, de la qual citaré el paràgraf rellevant. Anava així: “Ara estic

treballant en els platònics del segle dotzè, descobrint de passada que escrivien en un llatí fotudament difícil. En un d'ells, Bernardus Silvestris, hi ha una paraula de la qual m'agradaria conèixer particularment el seu punt de vista: la paraula 'Oyarses'. Apareix en la descripció d'un viatge a través del cel, i un Oyarses sembla ésser la intel·ligència o esperit tutelar d'una esfera celestial, és a dir, d'un planeta. Ho vaig preguntar a C.J. i diu que ha d'ésser 'Ousiarches'. Això, naturalment, tindria sentit, però no n'estic prou satisfet. Per casualitat s'ha trobat vostè amb una paraula com 'Oyarses', o pot aventurar alguna suposició pel que fa a quina llengua pot ésser?"

La conseqüència immediata de la carta fou una invitació a passar un cap de setmana amb el Dr. Ransom [...]. Teníem a les mans uns quants fets, fets al voltant dels platònics medievals, i [...] al voltant del catedràtic a qui dono el nom fictici de 'Weston'. Naturalment, es podria lliurar al món civilitzat un informe sistemàtic de tals fets, però això provocaria gairebé amb tota seguretat una incredulitat universal i una denúncia per difamació de Weston. Al mateix temps, sabíem que no podíem callar-nos [...]. I tenim també evidències [...] que Weston, o la força o forces darrera Weston, jugaran un paper molt important en els successos de les properes centúries i, llevat que ho evitem, un d'absolutament desastrós [...]. Els perills que cal témer no són pas planetaris sinó còsmics, o al menys solars, i no són temporals sinó eterns. No és aconsellable dir res més d'això.

Fou el Dr. Ransom el primer a veure que la nostra única oportunitat era publicar sota forma de ficció allò que ningú no consideraria pas com a fet. Fins i tot pensà (sobreestimant molt les meves capacitats literàries) que això tindria l'avantatge incidental d'arribar a un públic més ampli i que, certament, arribaria a molta més gent abans que Weston. A la meva objecció que en cas que la narració es prengués com a ficció se la consideraria falsa, contestà que hi hauria indicacions suficients per als pocs lectors (els realment pocs) que *actualment* estiguessin preparats per anar més enllà en la matèria.»¹

Lewis vol fer passar per real un neoplatònic inexistent anomenat Bernardus Silvestris, i diu que els personatges i els successos de *Out of the Silent Planet* són reals, tot sostenint dins un corrent filosòfic platònic que cada planeta (esfera celeste) té una substància primera, un ousiarches, que és l'àngel

¹ C. S. LEWIS, *Out of the Silent Planet*. Londres: HarperCollins, 2000, pp. 158-160.

custodi del món en qüestió. En definitiva, tota una recurrència a mecanismes literaris platònics que ajuden a construir la ficció d'una manera més efectiva o, si més no, prou diferent.

II. La quarta dimensió

Lewis tingué certa formació matemàtica en la seva joventut, producte de l'educació integral que es rebia a aquella època. Això l'ajudà a no mantenir-se allunyat del model clàssic de filòsof, el platònic, segons el qual tot filòsof ha d'ésser ensems matemàtic. Aquest bagatge intel·lectual li permeté il·lustrar la teologia cristiana sota la llum de la geometria.

Una gran explicació dels lligams de Lewis amb allò tan lamentablement i confosa anomenat «ciència pura» la trobem al magnífic article «Higher Dimensions in the Writings of C.S. Lewis», de David L. Neuhouser, professor de matemàtiques a la Taylor University d'Indiana. Aquí, Neuhouser ens fa notar que Lewis reflectí les seves interpretacions teològico-geomètriques en multitud de textos, literaris o no, com ara *The Silver Chair* i *Miracles*. La idea es pot resumir de la següent manera: nosaltres entenem de forma immediata que una persona és una substància. Per això se'ns fa difícil imaginar que Déu pugui ésser una substància però tres persones. Tanmateix, un cub és una substància però té sis cares. L'analogia és força adient, però Neuhouser va més lluny i ens ajuda a aprofundir parlant-nos d'una novel·la que Lewis llegí i gaudí: *Flatland*, d'Edwin A. Abbott, un mestre d'escola amb múltiples interessos. Per què s'intitula *Planilàndia* aquesta novel·la quedarà clar amb la següent explicació.

Abbott imaginà un món de dues dimensions poblat per éssers vius que són polígons. Ells creuen que fora de la seva realitat no hi ha res, de manera que no saben que hi ha un món superior de tres dimensions habitat per esferes, cubs, etc. Els vivents intel·ligents que viuen en tres dimensions veuen

els vivents que viuen en dues dimensions, de la mateixa manera que el lector humà i tridimensional d'aquest article veu aquestes línies. Un dia, una esfera es rebaixa entitativament i entra al món de la segona dimensió, on ningú pot entendre que l'esfera sigui una esfera perquè veuen un cercle de radi variable segons com es mogui (l'estructura geomètrica i ontològica dels bidimensionals els impedeix veure la tercera dimensió), de manera que no es creuen el que els diu l'esfera: que prové d'un món de tres dimensions. Per acabar-ho d'adobar, hi ha un altre univers anomenat Pointland, on l'únic habitant és un punt incapaç de reconèixer els seus interlocutors de dimensions superiors, motiu pel qual creu que tot és el seu propi pensament solipsista.

Vist això i tornant a Lewis, la dimensió espiritual és una mena de quarta dimensió que ens està sensitivament vedada a causa de la nostra estructura humana. Com a persones som espirituals, mes com a humans som somàtics i tridimensionals. Per això, quan Crist es féu home, només es veia un home: la nostra estructura ontològica ens impedia veure que Crist és una de les tres persones d'una mateixa substància. De fet, si també el Pare i l'Esperit Sant s'haguessin fet homes, nosaltres hauríem seguit percebent tres persones separades i independents entre si.

Lewis, en una de les cartes de Fotredor a Absenta (la divuitena, dedicada a la còpula i al matrimoni), ens recorda la relació entre aquest fet geomètric i l'amor:

«[...] Ell [Déu] té com a objectiu una contradicció. Les coses han d'ésser diverses, mes també u en cert sentit. El bé d'un ha d'ésser el bé d'un altre. Aquesta impossibilitat que Ell anomena "amor" i la mateixa panacea monòtona es detecten en tot allò que fa, i fins i tot en allò que Ell és (o pretén ésser). Així, no en té prou essent Ell mateix una absoluta unitat aritmètica, sinó que pretén ésser tres ensems que u, perquè aquesta bajanada de l'Amor trobi suport en la seva pròpia natura. A l'altra banda de l'escala, introdueix en la matèria aquesta

invenció obscena, l'organisme, en el qual les parts es perverteixen del seu destí final de competició i es fa que cooperin.»²

Noti's l'expressió «a l'altra banda de l'escala», fent referència a l'escala de l'ésser aristotèlic-tomista (i també platònica) on la matèria ocupa un rang inferior al món immaterial de l'esperit, així com l'enunciació de la dicotomia entre amor-cooperació i odi-competició, d'on s'extreu la conclusió que la disposició orgànica dels éssers vius és bona en virtut del que diu Aristòtil només començar l'*Ètica nicomaquea*:

«Tota art i tot mètode, com també tota acció i elecció, semblen aspirar a algun bé. Per això s'ha manifestat correctament que el bé <és allò> a què totes les coses aspiren.»³

Recordem també què diu Sant Tomàs d'Aquino amb relació a la disposició orgànica corporal:

«[...] La diversitat d'òrgans en el cos que rep la vida és necessària a causa de les diverses operacions de l'ànima, car l'ànima, puix que és la forma més perfecta entre les formes dels éssers corporals, és principi de diverses operacions, i per això requereix diversitat d'òrgans en el seu perfectible.»⁴

Com recorda Neuhouser, la idea d'una geometria quadri-dimensional no euclidiana fou esbossada per matemàtics com Saccheri i Gauss, però plenament desenvolupada per l'alemany Bernhard Riemann, de qui Einstein obtingué l'instrumental matemàtic necessari per explicar la curvatura de l'espai en la teoria de la relativitat. Nogensmenys, més enllà d'això, la quarta dimensió

² C. S. LEWIS, *The Screwtape Letters & Screwtape Proposes a Toast*. Londres: HarperCollins, 2002, pp. 94-95.

³ ARISTÒTIL, *Ètica nicomaquea*, 1094a1-3 (I, 1).

⁴ T. D'AQUINO, *In Aristotelis Librum De Anima Commentarium*. Edició de P. F. Angelus M. Pirotta, O.P. (S. Th. Lect., Phil. Doct. ac Profess. Provinciae Melitensis). Torí/Roma: Marietti, 1948, punt 230.

té un lligam sorprenent amb la filosofia platònica, com es pot comprendre a través d'aquest paràgraf:

«Pollard [William G. Pollard, físic i sacerdot] descriu com, poc després de la Segona Guerra Mundial, hom creia que la matèria es podia descriure adequadament en termes de protons, neutrons i electrons. Aleshores es descobrí que estan fets, al seu torn, d'un munt (o una multitud) d'altres partícules que, al seu torn, poden estar fetes de partícules molt elusives anomenades «quarks». Comença a semblar que quan arribem, si hi arribem alguna vegada, al cor de la matèria trobarem no pas matèria sinó simples propietats matemàtiques. Segons diu Pollard, “Com la famosa caverna de Plató, tot l'univers material en l'espai tridimensional i el temps, amb tota la seva substancialitat, pot tenir un cor fet de meres ombres de realitats que transcendeixen espai i temps, essent doncs inaccessible a la nostra observació directa”. Si això és cert, aleshores la veritat és, per a nosaltres en aquesta vida, res més que l'ombra tridimensional de la realitat.»⁵

És a dir: així com les ombres de la caverna són planes (dues dimensions) i còpies de cossos tridimensionals, una hipotètica trobada futura, en física nuclear, de la infinita divisibilitat de la matèria en partícules cada cop més petites induiria a jutjar que el nostre món tridimensional no és més que una còpia de la realitat per antonomàsia, la quarta (o l'espiritual). La realitat que considerem efectiva se'ns desfaria a les mans com un grapat de sorra. Això té relació amb quelcom que explica el físic Michio Kaku al llibre *Parallel Worlds*: la validesa de la teoria de les supercordes implicaria que les lleis de la física serien les harmonies musicals de les cordes que constituïrien el teixit bàsic de l'univers. La física més avançada validaria, sorprenentment i contra tot pronòstic, el pitagorisme (i el platonisme d'herència pitagòrica) representant el concepte de música de les esferes.

Neuhouseur ens diu que *Perelandra* és una de les obres de Lewis on la noció de quarta dimensió té un paper crucial. Lewis, que com hem vist al

⁵ D. L. NEUHOUSER, «Higher Dimensions in the Writings of C.S. Lewis». Text digital.

capítol anterior es deixava anar fàcilment quan s'entusiasmava, féu com Lovecraft i s'inventà llibres i autors per adornar les seves narracions, fent-los passar per realment existents. Tot i així, Lewis anà més lluny que el mestre del terror de Nova Anglaterra i es posà a si mateix com a protagonista secundari a la sèrie de la «Trilogia Còsmica». Així, en aquesta nota a peu de la pàgina 13 de *Perelandra*, ens trobem Lewis formant part de la seva narració fantàstica:

«[...] Com a punt de partida per a una investigació futura, recomano el següent de Natvilcius (*De Aethereo et aereo Corpore*, Basel. 1627, II. xii.): “liquet simplicem flammem sensibus nostris subjectam non esse corpus proprie dictum angeli vel daemonis, sed potius aut illius corporis sensorium aut superficiem corporis in coelesti dispositione locorum supra cogitationes humanas existentis” (“està clar que la flama homogènia que percebem amb els sentits no és el cos pròpiament dit d'un àngel o dimoni, sinó més aviat l'òrgan sensitiu del cos o la superfície d'un cos que existeix sota una forma ultra la nostra concepció, a l'estructura celeste de les referències espacials”). Amb “estructura celeste de referències” crec que vol dir allò que ara anomenariem “espai multi-dimensional”. No vull dir, naturalment, que Natvilcius sabés res de geometria multi-dimensional, sinó que havia assolit empíricament allò que les matemàtiques han assolit des d'aleshores amb suposicions teorètiques.»⁶

Natvilcius i el seu llibre no han existit mai. Són pura ficció. Neuhouser ens explica l'origen del nom:

«[...] Natvilcius probably comes from the Anglo Saxon, Nat Whilk, which means “I know not whom.” Lewis had used Nat Whilk as a pen name. He could have referred to the real seventeenth century scholar, Henry More, instead of the fictitious Natvilcius. More, who influenced Isaac Newton's ideas about space, did suggest that spirits may be four-dimensional. Lewis had studied More as a possible thesis topic.»⁷

⁶ C. S. LEWIS, *Perelandra*. Londres: HarperCollins, 2000, p. 13.

⁷ D. L. NEUHOUSER, «Higher Dimensions in the Writings of C.S. Lewis». Text digital.

És a dir: la idea central de tot això és que els àngels, com a éssers purament espirituals, també són vivents de quatre dimensions, i que tant Déu com el demiürg platònic són imperceptibles com a tals per als humans, però comprensibles matemàticament.

III. Memòria i reminiscència

En aquest capítol cal recordar que Lewis era anglicà. Això vol dir que, a pesar de la seva tendència vers Plató (en gran mesura purament estètica), no creia ni en la reencarnació de l'ànima ni en la preexistència celestial de la mateixa, en virtut de la qual i seguint la doctrina platònica, l'ànima coneixeria les formes pures, el món intel·ligible abans d'encarnar-se en matèria i néixer de dona. Conseqüentment, tampoc creia Lewis que el cos fos una presó per a l'esperit, ni que la mort fos desitjable com a remei per allunyar-se de la temporalitat i retornar a la idealitat (aquest és un dels punts més foscos del platonisme, car condueix sense remei al nihilisme).

Nogensmenys, Lewis considerava que hi ha un patró moral ontològicament arrelat en la natura humana, el qual ha de passar de la potència a l'acte mitjançant l'educació, i que és, de fet, el mateix patró present en el corrent pedagògic il·lustrat de la Grècia antiga i en la doctrina cristiana medieval: la tríada clàssica del bé, la bellesa i la veritat. Com diu Michael D. Aeschliman, Doctor en Filologia Anglesa i especialista en Lewis:

«Hi ha una figura transcendent de veritat, bellesa i bé que l'home, a través de l'esforç racional o la inspiració, és capaç de conèixer i experimentar.»⁸

⁸ M. D. AESCHLIMAN, *The Restitution of Man: C.S. Lewis and the Case Against Scientism*. Grand Rapids (Michigan): Eerdmans, 1998, p. 9.

Òbviament, aquest esforç racional o inspiració només el pot dur a terme un ésser humà mínimament cultivat. Que tal figura pertany estructuralment a l'home malgrat que aquest no l'hagi vist en una inexistent vida presomàtica és un fet que es pot descriure poèticament com a reminiscència o memòria. Lewis estava d'acord amb els qui deien que l'home més aviat necessita que se li recordi que no pas que se l'ensenyi. És a dir: allò que se'ns oblida és que hi ha una llei moral absoluta en aquesta vida terrenal, no pas allò que l'ànima humana hagi vist i assimilat abans d'ésser infosa en un cos. Lewis anomena aquesta llei Tao, tot seguint la terminologia xinesa. Ens informa Aeschliman que:

«Amb aquesta èmfasi en la memòria i la reminiscència, Lewis es situa en la tradició de Plató: intenta extraure dels seus lectors un coneixement que sembla nou a mesura que se'ns acut, tenint emperò el tast de la reminiscència, com si fos quelcom que sempre haguéssim sabut, antany tènueament, ara més clarament. Aquest coneixement i experiència és, així, sempre nou i sempre vell (“tam antiqua, tam nova”, en paraules d'Agustí) i és “coneixement comú” en un sentit eminent, part del llegat humà que, com a criatures, som privilegiadament capaços i lliures de posseir.»⁹

És a dir: Lewis pretén recordar-nos, més que no pas mostrar-nos, com són les coses. En certa manera, aplica la maièutica socràtica al lector a través de recursos literaris (novel·les, en molts casos) igual que Plató ho feia, i encara ho fa, amb diàlegs.

IV. Les virtuts cardinals

Lewis dedicà un breu capítol de *Mere Christianity* a les quatre virtuts cardinals. Com és sabut, tal formulació de les virtuts té l'origen a la de Plató al llibre quart de *La República*. Val a dir que Lewis no menciona el nom del

⁹ Ídem.

d'Atenes en cap moment. Segurament perquè la doctrina de les virtuts cardinals cristal·litza tan radicalment dins el pensament occidental que ni tan sols ho considerà necessari.

Lewis toca la matèria com de passada, per més veritable i essencial que aquesta sigui. De fet, sembla que el capítol pogués no estar inclòs a *Mere Christianity* i que no passés res, puix que no constitueix un pilar estructural en la redacció del text. Ara bé, queda clar que Lewis defensava l'estructura de les virtuts cardinals com a quelcom vertader. En aquest sentit, és cert que el capítol ha d'estar present al llibre. Així, llegim que:

«Segons l'esquema més llarg, hi ha set virtuts. Quatre d'elles s'anomenen “virtuts cardinals”, i les tres restants s'anomenen “virtuts teològiques”. Les cardinals són les que totes les persones civilitzades reconeixen [...]. Són la prudència, la temperància, la justícia i la fortitud.»¹⁰

Mentre que Aristòtil sostenia (i el dogma cristià sosté) que l'ànima és una i sense parts, Plató asseria al *Timeu* que l'home té tres ànimes, i que cadascuna d'elles es correspon directament amb tres de les quatre virtuts cardinals: la temperància és la virtut pròpia de l'ànima apetitiva i es localitza al ventre; la fortitud l'és de la irascible i es localitza al pit; i la prudència l'és de la intel·lectual i es localitza al cap. La quarta virtut que ens queda és la justícia, l'harmonia de les tres anteriors segons proporcions matemàtiques que aquí no vénen al cas.

Veiem ara què diu de la prudència:

«La prudència implica el sentit comú pràctic, prendre's la molèstia d'estudiar què estàs fent i quin serà el probable resultat. Actualment la majoria de la gent no considera la prudència una de les virtuts. De fet, com que Crist digué que només entrarem al Seu món

¹⁰ C. S. LEWIS, *Mere Christianity*. Londres: HarperCollins, 2001, p. 76. Recordem que els quatre pecats cardinals són, doncs, la imprudència, la intemperància, la injustícia i la covardia.

essent com nens, molts cristians tenen la idea que, sempre que siguis bo, no passa res si et comportes com un idiota. Tanmateix, aqueixa és una mala interpretació. En primer lloc, la majoria de nens demostren una gran prudència en fer les coses que realment els interessin, i les estudien amb prou cura. En segon lloc, com assenyala Sant Pau, Crist mai no volgué dir que haguéssim de romandre nens en intel·ligència, ans el contrari. Ens digué que fóssim no només “tan inofensius com coloms” sinó també “tan llestos com serps”. Vol el cor d’un nen, però el cap d’un adult [...]. A Déu no li agraden els mandrosos intel·lectuals més que qualssevol altres mandrosos.»¹¹

Un cop més, Lewis ens posa exemples pràctics per il·lustrar allò que pretén comunicar-nos, com feia Aristòtil. El lligam que estableix entre la noció platònica de prudència i la paraula cristiana és encertat: popularment (no dogmàticament) s’ha desvirtuat la noció de prudència i se l’ha abaixat de categoria. Tanmateix, allò que es requereix veritablement, més enllà d’un cor pur, és una ment clara. I això està unit de manera íntima a la prudència platònica.

Pel que fa a la temperància:

«“Temperància” és, desafortunadament, una d’aqueixes paraules que han canviat de significat. Ara sol significar “abstinència de l’alcohol” [en llengua anglesa]. Tanmateix, quan la segona virtut cardinal fou batejada “temperància” no significava això. “Temperància” no es referia especialment a la beguda sinó a tots els plaers, i no significava “abstinència” sinó “justa mesura i prou”. És un error creure que tots els cristians hagin d’ésser abstemis. L’islamisme, no el cristianisme, és la religió abstèmia [...]. Una de les característiques d’un cert tipus de mala persona és que no pot deixar quelcom sense voler que tothom ho deixi. Aqueix no és un comportament cristià.

La restricció moderna de la paraula “temperància” a la beguda ha fet bona part del mal. Fa que la gent s’oblidi que es pot ésser igual d’intemperat pel que fa a moltes altres coses. Un home que converteix el golf o la seva motocicleta en el centre de la seva vida, o una dona que dedica tots els seus pensaments a la roba, al bridge o al seu gos, està

¹¹ *Ibidem*, pp. 77-78.

essent tan intemperat com algú que s'embriaga cada nit. Naturalment, no s'exterioritza amb tanta facilitat: l'obsessió pel bridge o pel golf no et fa caure al mig del carrer. No obstant, Déu no es decep per factors externs.»¹²

Aquí Lewis puntualitza al voltant de la paraula «temperància» i del seu sentit primer en anglès, que no és exactament el mateix que en les llengües llatines. La referència primera en anglès és a la beguda alcohòlica, mentre que en espanyol i català, per exemple, així com en llatí i grec antic, el significat és més general i no pas tan específic. Aquest aclariment de Lewis ajuda a entendre la frase final que Déu no es sent decebut per allò extern. L'exterioritat, en el fons, no deixa d'ésser un accident, l'efecte d'una causa interna.

Finalment:

«La justícia és molt més que allò que succeeix als tribunals. És el nom antic per a tot allò que ara anomenaríem “equitat”. Inclou l'honestat, donar i rebre, la veracitat, mantenir les promeses i tot això. I la fortitud inclou ambdós tipus de coratge: tant el tipus que s'enfronta al perill com el que resisteix el dolor.»¹³

Després de parlar de forma una mica més extensa de les altres virtuts, aquí Lewis sembla despatxar la justícia i la fortitud massa de pressa. Es limita a definir de forma general la primera, sense aprofundir prou, i a desdoblar el significat de la segona. Aleshores abandona el tractament particular de cadascuna d'elles i es centra en l'individu subjecte de les virtuts:

«Pel que fa a les virtuts, hi ha un altre punt que cal tenir en compte. És diferent dur a terme alguna acció particular justa o temperada i ésser un home just o temperat. Algú que no sigui un bon jugador de tennis pot fer de tant en tant un bon llançament. El que

¹² *Ibidem*, pp. 78-79.

¹³ *Ibidem*, p. 79.

s'entén per bon jugador és un home del qual l'ull, els muscles i els nervis s'han entrenat tant, fent innumbrables bons llançaments, que pot confiar en ells. Tenen cert to o qualitat que és present fins i tot quan no està jugant, igual que la ment d'un matemàtic té cert hàbit i perspectiva que és present fins i tot quan no està pensant en matemàtiques. De la mateixa manera, un home que perseveri fent accions justes assoleix al final certa qualitat de caràcter. És aquesta qualitat més que no pas les accions particulars allò que volem dir quan parlem de virtuts.

[...]

1. Podem pensar que, sempre i quan facis allò correcte, no importa com o per què ho facis, si ho has fet voluntàriament o involuntària, a desgana o amb ganes, per por de l'opinió pública o perquè és allò correcte. Però la veritat és que les accions correctes fetes per motius erronis no ajuden a construir la qualitat interna o caràcter anomenat "virtut", i és aquesta qualitat o caràcter allò que realment importa. Si el mal jugador de tennis colpeja molt fort no perquè vegi que sigui necessari un cop molt fort sinó perquè ha perdut la concentració, és possible que el cop, per sort, l'ajudi a guanyar el partit, però no l'ajudarà a esdevenir un jugador fiable.

2. Podem pensar que Déu no vol més que obediència a una sèrie de normes, quan en realitat allò que vol és un determinat tipus de persones.»¹⁴

Allò que Lewis ens està dient aquí és que les bones accions, sota el recte comandament de les virtuts cardinals, han de constituir un obrar per si i no per accident. Només d'aquesta manera el cristià, malgrat que apunti a ésser un home nou, s'acostarà a l'antiga noció clàssica, present també als epicuris Sèneca i Ciceró, de l'acció virtuosa fèrriamment arrelada a l'essència humana. En el fons, allò que Déu pretén que li mostrem no és un comportament externament adequat a les lleis que ens ha donat sinó un comportament revelador d'un convenciment intern.

¹⁴ *Ibidem*, pp. 79-80.

BIBLIOGRAFIA

[Nota: totes les citacions són traduccions fetes de l'anglès, el grec antic i el llatí per l'autor de l'article.]

E. A. ABBOTT, *Flatland: A Romance of Many Dimensions*. Text digital disponible a <http://www.gutenberg.org/ebooks/97>.

M. D. AESCHLIMAN, *The Restitution of Man: C.S. Lewis and the Case Against Scientism*. Grand Rapids (Michigan): Eerdmans, 1998.

T. D'AQUINO, *In Aristotelis Librum De Anima Commentarium*. Edició de P. F. Angelus M. Pirotta, O.P. (S. Th. Lect., Phil. Doct. ac Profess. Provinciae Melitensis). Torí/Roma: Marietti, 1948.

ARISTÒTIL, *De l'ànima*. Edició de W.D. Ross. Los Altos: Packard Humanities Institute, 1992 (CD-ROM Thesaurus Linguae Graecae).

—*Ètica nicomaquea*. Edició de I. Bywater. Los Altos: Packard Humanities Institute, 1992 (CD-ROM Thesaurus Linguae Graecae).

M. KAKU: *Parallel Worlds: A Journey Through Creation, Higher Dimensions, and the Future of the Cosmos*. Nova York: Anchor, 2006.

C. S. LEWIS, *Mere Christianity*. Londres: HarperCollins, 2001.

—*Miracles: A Preliminary Study*. Londres: HarperCollins, 1998.

—*Out of the Silent Planet*. Londres: HarperCollins, 2000.

—*Perelandra*. Londres: HarperCollins, 2000.

—*The Silver Chair*. Nova York: HarperCollins, 2002.

—*The Screwtape Letters & Screwtape Proposes a Toast*. Londres: HaperCollins, 2002.

D. L. NEUHOUSER, «Higher Dimensions in the Writings of C.S. Lewis». Text digital disponible a <https://library.taylor.edu/dotAsset/9bfa4539-cbf0-409f-bcfc-3752a902bff1.pdf>

PLATÓ, «The Dialogues». Traducció de B. Jowett. Textos digitals disponibles a <http://www.classicallibrary.org/plato/dialogues/index.htm>.